

פרשת פנחס ותרנום

פרק כה	
<p>(י) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: (יא) פִּינְחָס בֶּן־אֱלֶעָזָר בֶּן־אֶהֲרֹן הַכֹּהֵן הַשֵּׁיב אֶת־חַמְתִּי מֵעַל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת־קִנְאָתִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא־כִלִּיתִי אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי: (יב) לָכֵן אֶמַר הַנְּנִי נֹתֵן לּוֹ אֶת־בְּרִיתִי שְׁלוֹם: (יג) וְהִיְתָה לוֹ וְלִזְרָעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֵנָּה עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לְאֱלֹהֵיו וַיִּכְפַּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (יד) וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמִּכָּה אֲשֶׁר הִכָּה אֶת־הַמְדִינִית זְמָרִי בֶן־סִלּוּא נָשִׂיא בֵּית־אָב לְשִׁמְעוֹנִי: (טו) וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמִּכָּה הַמְדִינִית כְּזָבִי בַת־עֹזִיר רֹאשׁ אֲמוֹת בֵּית־אָב בְּמִדְיָן הוּא: פ (טז) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: (יז) עֲרוֹר אֶת־הַמְדִינִים וְהַכִּיתֶם אוֹתָם: (יח) כִּי צָרְרִים הֵם לָכֶם בְּנִגְלִיהֶם אֲשֶׁר נִגְלוּ לָכֶם עַל־דְּבַר־פְּעֹזֵר וְעַל־דְּבַר כְּזָבִי בַת־נָשִׂיא מִדְיָן אֲחֹתָם הַמִּכָּה בְיוֹם־הַמִּגִּפָּה עַל־דְּבַר־פְּעֹזֵר:</p>	<p>(יא) פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. לפי שהיו השבטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה [בן] שפיטם אבי אמו עגלים לעבודת אלילים, (והרג) [יהרוג] נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן¹: בקנאו את קנאתי. בנקמו את נקמתי², בקצפו את הקצף שהיה לי לקצוף, כל לשון קנאה הוא המתחרה לנקום נקמת דבר. אנפרימנ"ט בלע"ז: (יב) את בריתי שלום. שתהא לו לברית שלום, כאדם המחזיק (טובה וחסונה) [הנאות וטובה], למי שעושה עמו טובה, אף כאן פירש לו הקב"ה שלומותיו: (יג) והיתה לו. בריתי זאת: ברית כהנת עולם. שאף על פי שכבר נתנה כהונה לזרעו של אהרן, לא נתנה אלא לאהרן ולבניו שנמשחו עמו, ולתולדותיהם שיולידו אחר המשחתו, אבל פינחס שנולד קודם לכן ולא נמשח, לא בא לכלל כהונה עד כאן, וכן שנינו בזבחים (קא ע"ב), לא נתנה פינחס עד שהרגו לזמרי: לאלהיו. בשביל אלהיו, כמו המקנא אתה לי (במדבר יא כט), וקנאתי לציון (זכריה ח ב), בשביל ציון: (יד) ושם איש ישראל וגו'. כשם שייחס את הצדיק לשבח ייחס את הרשע לגנאי³: נשיא בית אב לשמעוני. לאחד מחמשת בתי אבות שהיו לשבט שמעון. דבר אחר, להודיע שבחו של פינחס, שאף על פי שזה היה נשיא, לא מנע את עצמו מלקנא לחילול השם, לכך הודיעך הכתוב מי הוא המוכה: (טו) ושם האשה המכה וגו'. להודיעך שנאתן של מדינים, שהפקירו בת מלך לזנות, כדי להחטיא את ישראל⁴: ראש אמות. אחד מחמשת מלכי מדין, את אוי ואת רקם ואת צור וגו' (במדבר לא ח), והוא היה חשוב מכולם, שנאמר ראש אמות, ולפי שנהג בזיון בעצמו להפקיר בתו, מנאו שלישי⁵: בית אב. חמשת בתי אבות היו למדין, עיפה ועפר וחנוך ואבידע ואלדעה, וזה היה מלך לאחד מהם: (יז) צרו. כמו זכור שמור, לשון הווה. עליכם לאייב אותם: (יח) כי צררים הם לכם וגו' על דבר פעור. שהפקירו בנותיהם לזנות כדי להטעותכם אחר פעור, ואת מואב לא צוה להשמיד, מפני רות שהיתה עתידה לצאת מהם, כדאמרין בבבא קמא (לח ע"ב)⁶:</p>

¹ עי' סנהדרין פב ע"ב: התחילו שבטים מבזין אותו ראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודת כוכבים והרג נשיא שבט מישראל בא הכתוב ויחסו פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן.
² עי' זהר ח"א (סו ע"ב): א"ר שמעון, לית לך מלה בעלמא דקב"ה קני לה כמו חובא דברית, כמה דאת אמר (ויקרא כו כה) חרב נוקמת נקם ברית.
³ עי' במדבר רבה (פכ"א סי' ג): ושם איש ישראל המוכה אשר הכה את המדינית כשם שהקב"ה מתעסק בשבחן של צדיקים לפרסם בעולם כך מתעסק בגנותן של רשעים לפרסמן בעולם, פנחס פירסמו לשבח זמרי לגנאי. עליהם נאמר (משלי י) זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב.
⁴ עי' תנחומא פנחס (פרק ב): להודיעך שנאתן של מדינים עד היכן היתה, שבת מלך הפקירו לקלון שנאמר (במדבר לא) ואת מלכי מדין הרגו וגו'.
⁵ עי' במדבר רבה (פרשה כא סי' ג): צור גדול מכולם מלך הוא והפקיר את בתו מי לא היה מפקיר ולפי שבזה את עצמו ופירסם את בתו בקלון גרעו הכתוב וכתבו שלישי אבל הוא מלך שבכולם ראש אומות בית אב במדין הוא.
⁶ ז"ל: א"ל ויאמר ה' אלי אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה וכי מה עלה על דעתו של משה לעשות מלחמה שלא ברשות אלא נשא משה ק"ו בעצמו אמר ומה מדינים שלא באו אלא לעזור את מואב אמרה תורה צרו את המדינים והכיתם אותם מואבים עצמן לא כל שכן אמר לו הקדוש ברוך הוא לא כשעלתה על דעתך עלתה על דעתי שתי פרידות טובות יש לי להוציא מהן רות המואביה ונעמה העמונית.

פרשת פנחס ותרנום

פרק כו	
<p>(א) ויהי אחרי המגפה פ ויאמר יי אל-משה ואל אלעזר בן-אהרן הכהן לאמר: (ב) שאו את-ראשו כל-עדת בני-ישראל מן עשרים שנה ומעלה לבית אבתם כל-יצא עבא בישראל: (ג) וידבר משה ואלעזר הכהן אתם בערבית מואב על-ירדן ירחו לאמר: (ד) מן עשרים שנה ומעלה באשר גויה צוה יי את-משה ובני ישראל היצאים מארץ מצרים: (ה) ראובן בכור ישראל בני ראובן חנוך משפחת החנכי לפלוא משפחת הפלוא: (ו) לחצרן משפחת החצרוני לכרמי משפחת הכרמי: (ז) אלה משפחת הראובני ויהיו פקדיהם שלשה וארבעים אלף ושבע מאות ושלשים: (ח) ובני פלוא אליאב: (ט) ובני אליאב נמואל ודתן ואבירם הוא-דתן ואבירם קרואי קריאי העדה אשר הצו על-משה ועל-אהרן בעדת-קרח בהצאתם על-יי:</p>	<p>(א) ויהי אחרי המגפה וגו'. משל לרועה שנכנסו זאבים לתוך עדרו והרגו בהן, והוא מונה אותן לידע מנין הנותרות. דבר אחר, כשיצאו ממצרים ונמסרו למשה נמסרו לו במנין, עכשיו שקרב למות ולהחזיר צאנו, מחזירם במנין⁷: (ב) לבית אבתם. על שבט האב יתיחסו, ולא אחר האם⁸: (ג) וידבר משה ואלעזר הכהן אתם. דברו עמם על זאת שצוה המקום למנותם: לאמר. אמרו] להם, צריכים אתם להמנות [מבן עשרים שנה]: (ד) מבן עשרים שנה ומעלה כאשר צוה וגו'. שיהא מנינם מבן עשרים שנה ומעלה, שנאמר כל העובר על הפקודים וגו' (שמות ל יג): (ה) משפחת החנכי. לפי שהיו האומות (מבזין) [מונין] אותם, ואומרים, מה אלו מתייחסין על שבטיהם, סבורין הן שלא שלטו המצריים באמותיהם, אם בגופם היו מושלים קל וחומר בנשותיהם, לפיכך הטיל הקב"ה שמו עליהם, ה"א מצד זה וי"ד מצד זה, לומר, מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם, וזה הוא (שמפורש על יד) [שאמר] דוד, שבטי יה עדות לישראל (תהלים קכב ד), השם הזה (מעיד) [העיד] עליהם לשבטיהם, לפיכך בכולם כתב החנכי הפלוא, אבל בימנה לא הוצרך לומר משפחת הימני, לפי שהשם קבוע בו, וי"ד בראש וה"א בסוף⁹: (ט) אשר הצו. את ישראל [לריב] על משה: בהצאתם. את העם על ה': הצו. השיאו את ישראל לריב על משה, לשון הפעילו:</p>
<p>(י) ותפתח הארץ את-פיה ותבלע אתם ואת-קרח כמות העדה באכל האש את חמשים ומאתים איש ויהיו לגנם: (יא) ובני-קרח לא-מתו: ס (יב) בני שמעון למשפחתם לנמואל משפחת הנמואלי לזימן משפחת</p>	<p>(י) ויהיו לגנם. לאות ולזכרון, למען אשר לא יקרב איש זר (במדבר יז ה), לחלוק עוד על הכהונה: (יא) ובני קרח לא מתו. הם היו בעצה תחלה. ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם לפיכך נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם¹⁰: (יג) לזרח. הוא צוחר, לשון צוהר, אבל משפחת אהד בטלה, וכן חמש משבט בנימין, שהרי בעשרה בנים ירד למצרים וכאן לא מנה אלא חמשה, וכן אצבון לגד הרי שבע משפחות.</p>

⁷ עי' במדבר רבה (פרשה כא סי' ז): ויהי אחרי המגפה וגו' שאו כל מקום שנופלין הוזקקו למנין משל לזאב שנכנס לתוך הצאן הורד בעל הצאן למנותן מה חסרו ד"א למה מנה אותן משל לרועה שמסר לו בעה"ב צאנו במנין השלים הרועה שמירתו כשמחזירין צריך למנותן כשיצאו ישראל ממצרים מסרן למשה במנין דכתיב וידבר ה' אל משה במדבר סיני שאו את ראש כל עדת בני ישראל וגו' ויסעו בני ישראל מרעמסס סכתה כשש מאות אלף רגלי הרי קבלן במצרים במנין בא ליפטר מן העולם בערבות מואב החזירם במנין.

⁸ עי' ב"ב (קט ע"ב): משפחת אב קרויה משפחה משפחת אם אינה קרויה משפחה דכתיב למשפחותם לבית אבותם.

⁹ עי' פסיקתא דרב כהנא (פסקא יא אות ו): א"ר אדי הי ברישי דתיבותא ויוד בסופה י"ה מעיד עליהן שהן בניהם של אבותיהם ומה טעמא ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל (תהלים קכב ד) שהן בניהם של אבותיהם.

¹⁰ עי' סנהדרין (קי ע"א): ובני קרח לא מתו תנא משום רבינו אמרו מקום נתבצר להם בגיהנם וישבו עליו ואמרו שירה. ועי' ילקוט שמעוני תורה (רמז תשנב): ומה זכות היה בידן של בני קרח שינצלו, שבשעה שהיו יושבין אצל קרח אביהן רואין את משה וכובשין את פניהן בקרקע, אמרו אם נעמוד מפני משה רבינו נוהגין בזיון באבינו וכבר נצטוינו על כבוד אב ואם, ואם לא נעמוד כבר כתיב מפני שיבה תקום, מוטב שנעמוד מפני משה רבינו אף על פי שאנו נוהגין בזיון באבינו, באותה שעה הרחישו את לבם בתשובה, עליהם אמר דוד רחש לבי דבר טוב. א"ר יוחנן מדוגמא שעתידי הקדוש ברוך הוא לעשות לצדיקים לעתיד לבא שהוא עתיד לאחוז בכנפות הארץ והצדיקים תלויין ברומו של עולם, כך עשה להם הקדוש ברוך הוא לבני קרח מאותה דוגמא בעוה"ז, ר"י הנשיא אומר כמין עמוד נתבצר להם בגיהנם ועמדו עליו והיו כל ישראל רואין אותן.

<p>הַיְמִינִי לְיָמִין מִשְׁפַּחַת הַיְכִינִי: (יג) לְזֶרַח מִשְׁפַּחַת הַזְּרָחִי לְשֵׁאוֹל מִשְׁפַּחַת הַשְּׂאוֹלִי: (יד) אֱלֹהֵי מִשְׁפַּחַת הַשְּׂמַעְנִי שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֱלֹהֵי וּמֵאֲתָיִם: ס (טו) בְּנֵי גֵד לְמִשְׁפַּחַתָּם לְצַפּוֹן מִשְׁפַּחַת הַצַּפּוֹנִי לְחֲנָנִי מִשְׁפַּחַת הַחֲנָנִי לְשׁוֹנֵי מִשְׁפַּחַת הַשׁוֹנִי: (טז) לְאֹזְנֵי מִשְׁפַּחַת הָאֹזְנֵי לְעֵרְי מִשְׁפַּחַת הָעֵרִי: (יז) לְאֶרְוֹד מִשְׁפַּחַת הָאֶרְוֹדִי לְאַרְאֵלִי מִשְׁפַּחַת הָאַרְאֵלִי: (יח) אֱלֹהֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־גֵד לְפִקְדֵיהֶם אַרְבָּעִים אֱלֹהֵי וַחֲמִשׁ מֵאוֹת: ס (יט) בְּנֵי יְהוּדָה עֶר וְאֹזֶן וַיְמַת עֶר וְאֹזֶן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: (כ) וַיְהִיו בְּנֵי־יְהוּדָה לְמִשְׁפַּחַתָּם לְשֵׁלָה מִשְׁפַּחַת הַשְּׁלָנִי לְפָרִץ מִשְׁפַּחַת הַפְּרִצִי לְזֶרַח מִשְׁפַּחַת הַזְּרָחִי: (כא) וַיְהִיו בְּנֵי־פָרִץ לְחֶצְרֹן מִשְׁפַּחַת הַחֶצְרֹנִי לְחַמּוֹל מִשְׁפַּחַת הַחַמּוֹלִי: (כב) אֱלֹהֵי מִשְׁפַּחַת יְהוּדָה לְפִקְדֵיהֶם שְׁשָׁה וְשִׁבְעִים אֱלֹהֵי וַחֲמִשׁ מֵאוֹת: ס</p>	<p>ומצאתי בגמרא ירושלמית, שכשמת אהרן נסתלקו ענני כבוד, ובאו הכנענים להלחם בישראל, (ו) נתנו לב לחזור למצרים, וחזרו לאחוריהם שמונה מסעות מהר ההר למוסרה, שנאמר ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן (דברים י ו), והלא בהר ההר מת, וממוסרה עד הר ההר שמונה מסעות יש למפרע, (אלא שחזרו לאחוריהם), ורדפו בני לוי אחריהם להחזירם, והרגו מהם שבע משפחות [ובדעתי אזני הוא אצבון, אבל ישוה חסר מאשר, הרי שבע], ומבני לוי נפלו ארבע משפחות, משפחת שמעי ועזיאל, ומבני יצהר לא נמנו כאן אלא משפחת הקרחי, והרביעית לא ידעתי מה היא¹¹. ורבי תנחומא דרש, שמתו במגפה בדבר בלעם¹², אבל לפי החסרון שחסר משבט שמעון במנין זה ממנין הראשון שבמדבר סיני, נראה שכל כ"ד אלף נפלו משבטו של שמעון¹³: (טז) לאזני. אומר אני, שזו משפחת אצבון, ואיני יודע למה לא נקראת משפחתו על שמו:</p>
<p>(כג) בְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר לְמִשְׁפַּחַתָּם תּוֹלַע מִשְׁפַּחַת הַתּוֹלָעִי לְפָּוֶה מִשְׁפַּחַת הַפּוֹנִי:</p>	<p>(כד) לישוב. הוא יוב האמור ביורדי מצרים, כי כל המשפחות נקראו על שם יורדי מצרים, והנולדין משם והלאה לא נקראו המשפחות על שמם, חוץ</p>

¹¹ עי' ירושלמי (יומא פרק א הלכה א): והלא בהר ההר מת, הדא הוא דכתיב ויעל אהרן הכהן אל הר ההר על פי ה' וימת שם אלא מכיון שמת אהרן נסתלקו ענני הכבוד ובקשו הכנענים להתגרות בס. הדא הוא דכתיב וישמע הכנעני מלך ערד יושב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל. מהו דרך האתרים, כי מת התייר הגדול שהיה תר להם את הדרך, ובאו ונתגרו בהם ובקשו ישראל לחזור למצרים, ונסעו לאחוריהן שמונה מסעות, ורץ אחריו שבטו של לוי והרג ממנו שמונה משפחות. אף הם הרגו ממנו ארבע, לעמרמי ליצהרי לחברוני לעזיאל.

¹² עי' פינחס (פרק ה): לאלה תחלק הארץ ומי הם לעומדים בערבות מואב והלא ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ וכתוב (שמות ו) ונתתי אותה לכם מורשה, ומפני מה חלקה להם לפי שצפוי לפני הקדוש ברוך הוא ששש משפחות עתידות לכלות מהם, ומי הם אלו שכתובים למעלה (שם) ובני שמעון ימואל וימין ואהד ויכין וצחר ושאוול בן הכנענית הרי ששה, כשאתה קורא לנמואל משפחת הנמואלי אין שם לא אהד ולא צחר אלא הרי חסרו, וכן בבנימין בלע ובכר וגו' הרי עשרה וכשאתה בא למנותן לבלע משפחת הבלעי אינן אלא שבעה הרי חסרו, וכן בבני גד צפיון וחגי ושוני ואצבון (בראשית מו) וכשאתה מונה לצפון משפחת הצפוני אין שם אצבון הרי ששה משפחות נחסרו על הזנות בעצת בלעם, ואין זנות שאינה עושה את שלה לפיכך א"ל הקדוש ברוך הוא מה אני מחלק את הארץ לבני אדם העתידים לכלות וחלק אותה למי שעומדין על בורים, לכך נאמר לאלה תחלק הארץ.

¹³ עי"ש מהדורת ורשא (ויחי): [מט, ו] בסודם אל תבא נפשי כשיעמוד זמרי ויזנה עם כזבי אל יזכר נפשי בהם, וכן הוא אומר ושם איש ישראל המכה זמרי בן סלוא (במדבר כה) כנה שמו ושם אביו ובכל ישראל לא היו שמות אלו, בקהלם אל תחד כבודי כשיקהל קרח את כל העדה לחלוק על משה אל תחד כבודי אל תתיחד כבודי עמהן אלא ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי (שם טז) ולא אמר בן יעקב והיכן יזכר שמי על הדוכן דכתי' (דברי הימים א כג) ואלה העומדים ובניהם תימן בן יצהר בן קהת בן לוי בן ישראל, כי באפם הרגו איש, וכי איש אחד הרגו והלא כתיב ויבאו על העיר בטח ויהרגו כל זכר (בראשית לד) אלא שנחשבו לפני הקדוש ברוך הוא ולפניהם כאיש אחד, וכן הוא אומר והכית את מדין כאיש אחד (שופטים ו) כיוצא בו סוס ורוכבו רמה בים (שמות טו) ארור אפם לא קלל אלא לאפם הוא שאמר בלעם (במדבר כג) מה אקוב לא קבה אל ובעת הכעס לא קלל אלא אפם, והאיך אני אוכל לקללם, אחלקם ביעקב כ"ד אלף נפלו משבט שמעון על מעשה זמרי ואלמנותיהם כ"ד אלף וחלקם ב' אלפים לכל שבט ושבט שנאמר אחלקם ביעקב.

<p>(כד) לְיִשׁוּב מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׁבִּי לְשֹׁמְרֵן מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמֹרֹנִי: (כה) אֵלֶּה מִשְׁפַּחֹת יִשְׁשַׁכַּר לְפִקְדֵיהֶם אַרְבַּעַה וְשָׁשִׁים אֵלֶּף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת: ס (כו) בְּנֵי זְבוּלֹן לְמִשְׁפַּחֹתָם לְסֹרֵד מִשְׁפַּחַת הַסְּרֹדִי לְאֵלֹן מִשְׁפַּחַת הָאֵלֹנִי לְיִחִיאֵל מִשְׁפַּחַת הַיִּחִיאֵלִי: (כז) אֵלֶּה מִשְׁפַּחֹת הַזְּבוּלֹנִי לְפִקְדֵיהֶם שָׁשִׁים אֵלֶּף וַחֲמִשׁ מֵאוֹת: ס (כח) בְּנֵי יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחֹתָם מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם: (כט) בְּנֵי מְנַשֶּׁה לְמַכִּיר מִשְׁפַּחַת הַמַּכִּירִי וּמַכִּיר הוֹלִיד אֶת־גִּלְעָד לְגִלְעָד מִשְׁפַּחַת הַגִּלְעָדִי: (ל) אֵלֶּה בְּנֵי גִלְעָד אִיעֶזֶר מִשְׁפַּחַת הָאִיעֶזְרִי לְחֶלֶק מִשְׁפַּחַת הַחֶלְקִי: (לא) וְאֶשְׁרֵיָאֵל מִשְׁפַּחַת הָאֶשְׁרֵאֵלִי וְשֵׁכֶם מִשְׁפַּחַת הַשֵּׁכָמִי: (לב) וְשִׁמְדָּע מִשְׁפַּחַת הַשִּׁמְדָּעִי וַחֲפֹר מִשְׁפַּחַת הַחֲפֹרִי: (לג) וְצִלְפָּחַד בִּן־חֲפֹר לֹא־הָיוּ לוֹ בָּנִים כִּי אִם־בָּנוֹת וְשֵׁם בָּנוֹת צִלְפָּחַד מַחֲלָה וְנַעֲמָה חַגִּלָּה מַלְכָּה וְתַרְצָה: (לד) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה וּפִקְדֵיהֶם שָׁנַיִם וַחֲמִשִּׁים אֵלֶּף וְשֶׁבַע מֵאוֹת: ס</p>	<p>ממשפחות אפרים ומנשה שנולדו כולם במצרים, וארד ונעמן בני בלע בן בנימין, ומצאתי ביסודו של רבי משה הדרשן, שירדה אמן למצרים כשהיתה מעוברת מהם, לכך נחלקו למשפחות, כחצרון וחמול (שהיו בני בנים ליהודה), וחבר ומלכיאל שהיו בני בנים (של אשר). ואם אגדה היא הרי טוב, ואם לאו, אומר אני, שהיו לבלע בני בנים הרבה, ומשנים הללו ארד ונעמן יצאה מכל אחד משפחה רבה, ונקראו תולדות שאר הבנים על שם בלע, ותולדות השנים הללו נקראו על שמם. וכן אני אומר בבני מכיר, שנחלקו לשתי משפחות, אחת נקראת על שמו, ואחת נקראת על שם גלעד בנו. חמשה משפחות חסרו מבניו של בנימין, כאן נתקיימה מקצת נבואת אמו שקראתו בן אוני בן אנינות, ובפלגש בגבעה נתקיימה כולה. זו מצאתי ביסודו של רבי משה הדרשן:</p>
<p>(לה) אֵלֶּה בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְמִשְׁפַּחֹתָם לְשׁוּתְלַח מִשְׁפַּחַת הַשְּׁתִּלְחִי לְבֹכָר מִשְׁפַּחַת הַבֹּכְרִי לְתַחַן מִשְׁפַּחַת הַתַּחְנִי: (לו) וְאֵלֶּה בְּנֵי שׁוּתְלַח לְעֵרֹן מִשְׁפַּחַת הָעֵרֹנִי: (לז) אֵלֶּה מִשְׁפַּחֹת בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְפִקְדֵיהֶם שָׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אֵלֶּף וַחֲמִשׁ מֵאוֹת אֵלֶּה בְּנֵי־יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחֹתָם: ס (לח) בְּנֵי בְּנִימֵן לְמִשְׁפַּחֹתָם לְבֹלַע מִשְׁפַּחַת הַבֹּלְעִי לְאִשְׁבֵּל מִשְׁפַּחַת הָאִשְׁבֵּלִי לְאִחִירָם מִשְׁפַּחַת הָאִחִירָמִי: (לט) לְשׁוּפָם מִשְׁפַּחַת הַשׁוּפָמִי לְחׁוּפָם מִשְׁפַּחַת הַחׁוּפָמִי: (מ) וַיְהִיו בְּנֵי־בֹלַע אֶרֶד וְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הָאֶרְדִּי לְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הַנַּעֲמִי: (מא) אֵלֶּה בְּנֵי־בְנִימֵן לְמִשְׁפַּחֹתָם וּפִקְדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֵלֶּף וּשְׁשׁ מֵאוֹת: ס (מב) אֵלֶּה בְּנֵי־דָן לְמִשְׁפַּחֹתָם לְשׁוּחָם מִשְׁפַּחַת הַשׁוּחָמִי</p>	<p>(לו) ואלה בני שותלח וגו'. שאר בני שותלח, נקראו תולדותיהם על שם שותלח ומערן יצאה משפחה רבה ונקראת על שמו, ונחשבו בני שותלח לשתי משפחות, צא וחשוב ותמצא בפרשה זו חמשים ושבע משפחות, ומבני לוי שמונה, הרי ששים וחמש, וזהו שנאמר כי אתם המעט וגו' (דברים ז ז), (ה"א מעט), חמשה אתם חסרים ממשפחות כל העמים שהן שבעים, אף זה הבנתי מיסודו של רבי משה הדרשן, אך הוצרכתי לפחות ולהוסיף בדבריו: (לח) לאחירם. הוא אחי שירד למצרים, ולפי שנקרא על שם יוסף שהיה אחיו ורם ממנו, נקרא אחירם: (לט) שופם. הוא מופים, על שם שהיה יוסף שפוף בין האומות: (מב) לשוחם. הוא חושים: (מו) ושם בת אשר שרח. לפי שהיתה קיימת בחיים, מנאה כאן¹⁴:</p>

¹⁴ עי' סדר עולם רבה (פרק ט): שרח בת אשר היתה מבאי מצרים ומיוצאיה, מבאי מצרים, דכתיב ושרח אחתם (בראשית מו יז), ומבאי הארץ, שנאמר ושם בת אשר שרח (במדבר כו מו).

<p>אֱלֹהֵי מִשְׁפַּחַת דָּן לְמִשְׁפַּחְתָּם: (מג) כָּל־ מִשְׁפַּחַת הַשּׁוֹחֲמֵי לִפְקֻדֵיהֶם אַרְבַּעַה וְשִׁשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת: ס (מד) בְּנֵי אֲשֵׁר לְמִשְׁפַּחְתָּם לַיְמִנָה מִשְׁפַּחַת הַיְמִנָה לְיִשְׁוֵי מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׁוֵי לְבְרִיעָה מִשְׁפַּחַת הַבְּרִיעִי: (מה) לְבְנֵי בְרִיעָה לְחֹבֵר מִשְׁפַּחַת הַחֹבְרֵי לְמִלְכֵי־אֵל מִשְׁפַּחַת הַמִּלְכֵי־אֵלִי: (מו) וְשֵׁם בֵּת־ אֲשֵׁר שָׂרָח: (מז) אֱלֹהֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־ אֲשֵׁר לִפְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת: ס (מח) בְּנֵי נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחְתָּם לְיַחְצֵאל מִשְׁפַּחַת הַיַּחְצֵאלִי לְגֹנֵי מִשְׁפַּחַת הַגֹּנֵי: (מט) לְיֹצֵר מִשְׁפַּחַת הַיֹּצְרֵי לְשֵׁלֶם מִשְׁפַּחַת הַשְּׁלֵמִי:</p>	
<p>(נ) אֱלֹהֵי מִשְׁפַּחַת נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחְתָּם וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וְאַרְבַּעִים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת: (נא) אֱלֹהֵי פְקֻדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁש־מֵאוֹת אֶלֶף וְאַלֶּף שֶׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים: פ (נב) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: (נג) לְאֱלֹהֵי תַחֲלֵק הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת: (נד) לְרֵב תְּרֵבָה נַחֲלָתוֹ וְלַמְעֵט תַּמְעִיט נַחֲלָתוֹ אִישׁ לְפִי פְקֻדֵי־וַיִּתֵּן נַחֲלָתוֹ: (נה) אֲדָ־בְגוּרָל יַחֲלֵק אֶת־הָאָרֶץ לְשְׁמוֹת מִטּוֹת־אֲבֹתָם יִנְחִלוּ: (נו) עַל־פִּי הַגּוּרָל תַּחֲלֵק נַחֲלָתוֹ בֵּין רֵב לַמְעֵט: ס</p>	<p>(נג) לאלה תחלק הארץ. ולא לפחותים מבן עשרים, אף על פי שבאו לכלל עשרים בטרם חלק הארץ, שהרי שבע שנים כבשו ושבע חלקו, לא נטלו חלק בארץ אלא אלו שש מאות אלף ואלף, ואם היו לאחד מהם ששה בנים, לא נטלו אלא חלק אביהם לבדו¹⁵: (נד) לרב תרבה נחלתו. לשבט שהיה מרובה באוכלוסין נתנו חלק רב, ואף על פי שלא היו החלקים שוים, שהרי הכל לפי רבוי השבט חלקו החלקים¹⁶, לא עשו אלא על ידי גורל, והגורל היה על פי רוח הקודש, כמו שמפורש בבבא בתרא (קכב ע"א), אלעזר הכהן היה מלוּבש באורים ותומים ואומר ברוח הקודש, אם שבט פלוני עולה, תחום פלוני עולה עמו, והשבטים היו כתובים ב"ב פתקין, ושנים עשר גבולים בשנים עשר פתקין, ובללום בקלפי, והנשיא מכניס ידו לתוכה ונוטל שני פתקין, עולה בידו פתק של שם שבטו, ופתק של גבול המפורש לו, (והגורל) [ואף הגורל] עצמו היה צווח ואומר, אני הגורל עליתי לגבול פלוני לשבט פלוני, שנאמר על פי הגורל¹⁷, ולא נתחלקה הארץ במדה, לפי שיש גבול משובח מחבירו, אלא בשומא, בית כור רע כנגד בית סאה טוב, הכל</p>

¹⁵ עי' בבא בתרא (ק"ז ע"א): תניא ר' יאשיה אומר ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ שנא' לשמות מטות אבותם ינחלו אלא מה אני מקיים לאלה תחלק הארץ בנחלה לאלה כאלה להוציא את הטפלים ר' יונתן אומר לבאי הארץ נתחלקה הארץ שנאמר לאלה תחלק הארץ בנחלה אלא מה אני מקיים לשמות מטות אבותם ינחלו משונה נחלה זו מכל נחלות שבעולם שכל נחלות שבעולם חיינ יורשין מתים וכאן מתים יורשין חיינ.

¹⁶ עי' ספרי פינחס (פיסקא קלב): לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט נחלתו, הרי שיצאו עמו עשרה בנים ממצרים ובכניסתן לארץ נמצאו חמשה קורא אני עליו לרב תרבה נחלתו הרי שיצאו עמו חמשה בנים ממצרים ובכניסתם לארץ נמצאו עשרה קורא אני עליו ולמעט תמעט נחלתו: איש, יצאו נשים טומטום ואנדרוגיניוס: לפי פקודיו, מלמד שלא נתחלקה ארץ ישראל אלא לכל שבט ושבט לפי מה שהוא וכן הוא אומר וידברו בני יוסף את יהושע וגו' אני עם רב עד אשר כה ברכני ה' מהו אומר ויאמר אליהם יהושע אם עם רב אתה עלה לך היערה ובראת לך שם בארץ הפריזי והרפאים כי אף לך הר אפרים (יהושע יז יד-טו).

¹⁷ עי' תנחומא פנחס (פרק ו): אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וזו היתה יתירה שהיה הגורל צווח בשעת עלייתו אני גורל שבט פלוני עליתי לו במקום פלוני ומנין שהגורל מדבר שנאמר על פי הגורל.

	<p>לפי הדמים¹⁸: (נה) לשמות מטות אבתם. אלו יוצאי מצרים, שינה הכתוב נחלה זו מכל הנחלות שבתורה, שכל הנחלות החיים יורשים את המתים, וכאן מתים יורשים את החיים. כיצד, שני אחים מיוצאי מצרים שהיו להם בנים בבאי הארץ, לזה אחד ולזה שלשה, האחד נטל חלק אחד והשלשה נטלו שלשה, שנאמר לאלה תחלק הארץ, חזרה נחלתן אצל אבי אביהן וחלקו הכל בשוה, וזה שנאמר לשמות מטות אבותם ינחלו, שאחר שנטלו הבנים, חלקוה לפי האבות שיצאו ממצרים, ואילו מתחלה חלקוה למנין יוצאי מצרים, לא היו נוטלין אלו הד' אלא שני חלקים, עכשיו נטלו ד' חלקים¹⁹: (אך בגורל. יצאו יהושע וכלב, וכן הוא אומר ויתנו לכלב את חברון כאשר דבר משה (שופטים א כ), ואומר על פי ה' נתנו לו את העיר אשר שאל (יהושע יט נ)²⁰): מטות אבתם. יצאו גרים ועבדים (ספרי פנחס א): (נו) על פי הגורל. הגורל היה מדבר כמו שפירשתי, מגיד שנתחלקה ברוח הקודש (לכך נאמר על פי ה'²¹) [וכן הוא אומר ויתנו לכלב את חברון כאשר דבר משה (שופטים א כ), ואומר על פי ה' נתנו לו את העיר אשר שאל (יהושע יט נ)²²]:</p>
<p>(נו) וְאֵלֶּה פְּקוּדֵי הַלְוִי לְמִשְׁפַּחְתָּם לְגֵרְשׁוֹן מִשְׁפַּחַת הַגֵּרְשֵׁנִי לְקַהֵת מִשְׁפַּחַת הַקְּהֲתִי לְמֵרָרִי מִשְׁפַּחַת הַמֵּרָרִי: (נח) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת לְוִי מִשְׁפַּחַת הַלְבִּנִי מִשְׁפַּחַת הַחֲבֹרְנִי מִשְׁפַּחַת הַמַּחֲלִי מִשְׁפַּחַת הַמּוּשִׁי מִשְׁפַּחַת הַקְּרָחִי וְקַהֵת הוֹלֵד אֹתָם עֲמֹרָם: (נט) וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ עֲמֹרָם יוֹכָבֵד בַּת־לֵוִי אֲשֶׁר יָלְדָה אֹתָהּ לְלֵוִי בְּמִצְרַיִם וַתֵּלֶד לְעֲמֹרָם אֶת־אֶהֱרֹן וְאֶת־מִשֶׁה</p>	<p>(נח) אלה משפחת לוי. חסר כאן משפחות השמעי והעזיאלי, וקצת מן היצהרי [נפג וזהרי]: (נט) אשר ילדה אתה ללוי. אשתו ילדתה במצרים, [לידתה במצרים], ואין הורתה במצרים, כשנכנסו לתוך החומה ילדתה, והיא השלימה מנין שבעים, שהרי בפרטן אי אתה מוצא אלא ששים ותשע²³: (סב) כי לא התפקדו בתוך בני ישראל. להיות נמנין בני עשרים שנה, ומה טעם, כי לא נתן להם נחלה. והנמנין מבן עשרים שנה היו בני נחלה, שנאמר איש לפי פקדיו יותן נחלתו: (סד) ובאלה לא היה איש וגו'. אבל על הנשים לא נגזרה גזרת המרגלים, לפי שהן היו מחבבות את הארץ, האנשים אומרים נתנה ראש</p>

¹⁸ עי' ספרי פינחס (סי' א): לשמות מטות אבותם. יצאו גרים ועבדים על פי הגורל תחלק נחלקו ב"ב שם מגיד שלא נתחלקה ארץ ישראל אלא בשמיון. בית כור כנגד בית סאה ובית סאה כנגד בית כור.

¹⁹ עי' בבא בתרא (ק"ז ע"א): תניא ר' יאשיה אומר ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ שנא' לשמות מטות אבותם ינחלו אלא מה אני מקיים לאלה תחלק הארץ בנחלה לאלה כאלה להוציא את הטפלים. ר' יונתן אומר לבאי הארץ נתחלקה הארץ, שנאמר לאלה תחלק הארץ בנחלה אלא מה אני מקיים לשמות מטות אבותם ינחלו משונה נחלה זו מכל נחלות שבעולם שכל נחלות שבעולם חיינ יורשין מתים וכאן מתים יורשין חיינ. אמר רבי, אמשול לך משל למה הדבר דומה, לשני אחין כהנים שהיו בעיר אחת. לאחד יש לו בן אחד ואחד יש לו שני בנים, והלכו לגורן זה שיש לו בן אחד נוטל חלק אחד וזה שיש לו שני בנים נוטל שני חלקים ומחזירין אצל אביהן וחוזרין וחולקין בשוה רבי שמעון בן אלעזר אומר לאלו ולאלו נתחלקה הארץ כדי לקיים שני מקראות הללו הא כיצד היה מיוצאי מצרים נוטל חלקו עם יוצאי מצרים היה מבאי הארץ נוטל חלקו עם באי הארץ מכאן ומכאן נוטל חלקו מכאן ומכאן..

²⁰ עי' שם (קכ"ב ע"א): תנא אך בגורל יצאו יהושע וכלב למאי אילימא דלא שקול כלל השתא דלאו דידהו שקול דידהו מיבעיא אלא שלא נטלו בגורל אלא ע"פ ה' יהושע דכתיב על פי ה' נתנו לו את העיר אשר שאל את תמנת סרח בהר אפרים. כתיב סרח וכתוב חרס אמר ר' אלעזר בתחלה פירותיה כחרס ולבסוף פירותיה מסריחין ואיכא דאמרי בתחלה מסריחין ולבסוף כחרס כלב דכתיב ויתנו לכלב את חברון כאשר דבר משה ויורש משם את שלשה בני הענק חברון עיר מקלט הואי אמר אביי פרוורא דכתיב ואת שדה העיר ואת חצריה נתנו לכלב בן יפונה באחוזתו..

²¹ עי' לעיל הערה 17.

²² עי' לעיל הערה 20.

²³ עי' סוטה (י"ב ע"א): וקרי לה בת דא"ר חמא בר' חנינא זו יוכבד שהורתה בדרך ולידתה בין החומות שנאמר אשר ילדה אותה ללוי במצרים לידתה במצרים ואין הורתה במצרים.

<p>וְאֵת מְרִים אֲהַתֶּם: (ס) וַיִּגְדַּל לְאַהֲרֹן אֶת־נֶדֶב וְאֶת־אֲבִיהוּא אֶת־אֱלֶעָזָר וְאֶת־אִיתָמָר: (סא) וַיִּמַּת נֶדֶב וְאֲבִיהוּא בְּהַקְרִיבֶם אֲשֶׁר־זָרָה לְפָנַי י״י: (סב) וַיְהִי פְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים אֱלֹף כָּל־זָכָר מִבְּנֵי־חֹדֶשׁ וּמַעֲלָה כִּי־לֹא הִתְפַּקְדוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא־נָתַן לָהֶם נְחִלָּה בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (סג) אֵלֶּה פְּקוּדֵי מֹשֶׁה וְאֱלֶעָזָר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פְּקְדוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יַרְחוֹ: (סד) וּבְאֵלֶּה לֹא־הָיָה אִישׁ מִפְּקוּדֵי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פְּקְדוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַר סִינַי: (סה) כִּי־ אָמַר י״י לָהֶם מוֹת יָמָתוֹ בְּמִדְבַר וְלֹא־ נֹתֵר מֵהֶם אִישׁ כִּי אִם־כָּלֵב בֶּן־יִפְנֹה וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נּוּן: ם</p>	<p>ונשובה מצרימה (במדבר יד ד), והנשים אומרות תנה לנו אחוזה. לכך נסמכה פרשת בנות צלפחד לכאן²⁴:</p>
<p>פרק כז</p>	
<p>(א) וַתִּקְרַבְנָה בָּנוֹת צִלְפַּחֵד בְּן־ הַפָּר בֶּן־גִּלְעָד בֶּן־מְכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה בֶּן־יוֹסֵף וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בָּנוֹתָיו מַחֲלָה נַעֲמָה וְחַגְלָה וּמִלְכָּה וְתַרְצֵה: (ב) וַתַּעֲמֹדְנָה לְפָנַי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אֱלֶעָזָר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי הַנְּשִׂאִים וְכָל־ הָעֵדָה פָּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד לֵאמֹר: (ג) אֲבִינוֹ מָת בְּמִדְבַר וְהוּא לֹא־הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה הַנוֹעָדִים עַל־יְדֵי בְּעֵדַת־קָרַח כִּי־בָחַטְאוּ מֵת וּבָנָיִם לֹא־הָיוּ לוֹ: (ד) לָמָּה יִנְרַע שֵׁם־אֲבִינוֹ מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֶּן תִּגְדָּלְנוּ אַחֲזָה בְּתוֹךְ אֲתֵי אֲבִינוֹ: (ה) וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־מִשְׁפָּטָן לְפָנַי י״י: ם (ו) וַיֹּאמֶר י״י אֶל־מֹשֶׁה</p>	<p>(א) למשפחת מנשה בן יוסף. למה נאמר, והלא כבר נאמר בן מנשה, אלא לומר לך, יוסף חבב את הארץ, שנאמר והעליתם את עצמותי וגו' (בראשית נ כה), ובנותיו חבבו את הארץ, (שנאמר תנה לנו אחוזה), וללמדך שהיו כולם צדיקים, שכל מי שמעשיו ומעשה אבותיו סתומים, ופרט לך הכתוב באחד מהם ליחסו לשבת, הרי זה צדיק בן צדיק, ואם יחסו לגנאי, כגון בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע (מלכים ב כה), בידוע שכל הנזכרים עמו רשעים היו²⁵: מחלה נעה וגו'. ולהלן הוא אומר ותהיינה מחלה ותרצה (במדבר לו יא), מגיד שכולן שקולות זו כזו, לפיכך שנה את סדרן²⁶: (ב) לפני משה ולפני אלעזר. מגיד שלא עמדו לפניו אלא בשנת הארבעים, אחר שמת אהרן²⁷: לפני משה. ואחר כך לפני אלעזר, אפשר אם משה לא ידע אלעזר יודע, אלא סרס המקרא ודרשהו, דברי רבי יאשיה, אבא חנן משום רבי אלעזר אומר, בבית המדרש היו יושבים, ועמדו לפני כולם²⁸: (ג) והוא לא היה וגו'. לפי שהיו באות לומר בחטאו מת,</p>

²⁴ עי' ספרי פינחס (סי' ב): תנה לנו אחוזה בתוך אחי אבינו, ר' נתן אומר יפה כח נשים מכח אנשים אנשים אומרים נתנה ראש ונשובה מצרימה (במדבר יד ד) ונשים אומרות תנה לנו אחוזה בתוך אחי אבינו.

²⁵ עי' ספרי פינחס (ב): בכור כך היו כולן בכורות וללמדך שהיו זכאות בנות זכאי מגילה טו וכל מי שמעשיו סתומים ומעשה אבותיו סתומים והכתוב מייחסו לשבת. הרי זה צדיק בן צדיק וכל מי שמעשיו סתומים ומעשה אבותיו סתומים והכתוב מייחסו לגנאי הרי זה רשע בן רשע.

²⁶ עי' שם: ולמשפחות מנשה בן יוסף. כשם שחיבב יוסף את ארץ ישראל כך חיבבו את בנות צלפחד. ואלה בנות צלפחד מחלה נועה חגלה ומלכה ותרצה. או כל הקודם במקרא קודם במעשה תלמוד לומר במדבר לו ותהיינה מחלה תרצה חגלה ומלכה ונועה בנות צלפחד מלמד שכולם שקולות זו כזו.

²⁷ עי' שם: ותעמודנה לפני משה. מגיד הכתוב שלא עמדו אלא בשנת הארבעים, בשנה שמת בה אהרן. שנאמר (במדבר לג) ויעל אהרן הכהן אל הר ההר על פי ה' וימת שם בשנת הארבעים.

²⁸ עי' בבא בתרא (ק"ט ע"ב): ותעמודנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל העדה אפשר עמדו לפני משה כו' ולא אמרו להן דבר ועמדו לפני הנשיאים וכל העדה, אלא סרס המקרא ודרשהו דברי רבי יאשיה. אבא חנן אמר משום רבי אליעזר, בבית המדרש היו יושבין והלכו ועמדו להן לפני כולם.

<p>לְאמֹר: (ז) כִּן בְּנוֹת צִלְפַּחַד דְּבַרְתָּ נָתַן תִּתֵּן לָהֶם אֲחֹת נַחֲלָה בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִיהֶם וְהַעֲבַרְתָּ אֶת־נַחֲלַת אֲבִיהֶן לָהֶן: (ח) וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבָר לֵאמֹר אִישׁ כִּי־יָמוּת וּבֶן אֵין לוֹ וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְבָתּוֹ: (ט) וְאִם־אֵין לוֹ בֵּת וּנְתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאָחִיו:</p>	<p>נזקקו לומר לא בחטא מתלוננים, ולא בעדת קרח שהצו על הקב"ה, אלא בחטאו לבדו מת, ולא החטיא את אחרים עמו²⁹, רבי עקיבא אומר, מקושש עצים היה, ורבי שמעון אומר, מן המעפילים היה³⁰): (ד) למה יגרע שם אבינו. אנו במקום בן עומדות, ואם אין הנקבות חשובות זרע, FJ תתיבם אמנו ליבם³¹: כי אין לו בן. הא אם היה לו בן, לא (היו) [היינו] תובעות כלום, FJ מגיד שחכמניות היו³²): (ה) ויקרב משה את משפטן. נתעלמה הלכה ממנו, וכאן נפרע [ממנו] על FJ שנטל עטרה לומר והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי (דברים א יז)³³. דבר אחר, ראויה היתה פרשה זו להכתב על ידי משה, אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן³⁴: (ז) כן בנות צלפחד דברת. כתרנומו יאות, כך כתובה פרשה זו לפני במרום, מגיד שראתה עינם מה שלא ראתה עינו של משה³⁵: כן בנות צלפחד דברת. יפה תבעו, אשרי אדם שהקב"ה מודה לדבריו³⁶: נתן נתן. שני חלקים, חלק אביהן שהיה מיוצאי מצרים, וחלקו עם אחיו בנכסי חפר³⁷: והעברת. לשון (העברה) [עברה] הוא, במי שאינו מניח בן ליורשו. דבר אחר, על שם שהבת מעברת נחלה משבט לשבט, שבנה ובעלה יורשין אותה, שלא תסוב נחלה לא נצטוה אלא לאותו הדור בלבד, וכן והעברתם את נחלתו לבתו, בכולן הוא אומר ונתתם ובבת הוא אומר והעברתם³⁸:</p>
<p>(י) וְאִם־אֵין לוֹ אֲחִים וּנְתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאָחֵי אָבִיו: (יא) וְאִם־אֵין אֲחִים לְאָבִיו וּנְתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְשֹׂאֲרוֹ</p>	<p>(יא) לשארו הקרב אליו ממשפחתו. ואין משפחה קרויה אלא (משפחת) [מצד] האב (יבמות נד ע"ב) [ורבותינו דרשו לשארו וירש אותה הבעל יורש את אשתו בקבר]: (יב) עלה אל הר העברים. למה נסמכה</p>

²⁹ עי' ספרי פינחס (סי' ב): הנועדים על ה'. זו עדת מרגלים. בעדת קרח. זו עדה של קרח. כי בחטאו מת. שלא החטיא את אחרים עמו.

³⁰ עי' ספרי שלח (ז): הא מה ת"ל וימצאו איש מקושש עצים תולש מן הקרקע ומי היה זה צלפחד דברי ר' עקיבא. נאמר כאן מדבר ונאמר להלן מדבר מה מדבר האמור להלן צלפחד אף מדבר האמור כאן צלפחד. ר' יהודה בן בתירה אומר עתיד ליתן את הדין כל האומר צלפחד מקושש היה אם מי שאמר והיה העולם כיסה עליו ואתה מגלה עליו אלא מאין היה מן המעפילים היה שנאמר ויעפילו לעלות אל ראש ההר (במדבר יד מד). ועי' שבת צז ע"א.

³¹ עי' בבא בתרא (ק"ט ע"ב): תנא בנות צלפחד חכמניות הן דרשניות הן צדקניות הן חכמניות הן שלפי שעה דברו דא"ר שמואל בר רב יצחק מלמד שהיה משה רבינו יושב ודורש בפרשת יבמין שנאמר כי ישבו אחים יחדו אמרו לו אם כבן אנו חשובין תנה לנו נחלה כבן אם לאו תתיבם אמנו מיד ויקרב משה את משפטן לפני ה'.

³² עי' ספרי פינחס (ב): כי אין לו בן. למה נאמר, והלא כבר נאמר ובנים לא היו לו, מה ת"ל כי אין לו בן, שהיו חכמות ודורשות, הא אם היה לו (בת) בן לא היינו תובעות.

³³ עי' ספרי דברים (פיסקא יז): והדבר אשר יקשה מכם, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה אתה דן דין קשה, חייך שאני מודיעך שאי אתה דן דין קשה אני מביא עליך דין שתלמיד תלמידך יכול לשמעו ואתה אי אתה יכול לשמעו ואיזה זה זה דין של בנות צלפחד, וכן הוא אומר (במדבר כז ה) ויקרב משה את משפטן לפני ה'.

³⁴ ספרי פנחס (סי' ב): ראויה היתה פרשת נחלות שתאמר על ידי משה אלא שזכו בנות צלפחד שנאמרה על ידן לכך מגלגלים זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב.

³⁵ עי' ספרי זוטא (פרק כז): ויאמר י"י אל משה כן בנות צלפחד דוברות, מנין אתה אומר שראת עינם בדבר שלא ראת עינו של משה אמרת כן בנות צלפחד דוברות כל מה שתבעו מוטב תבעו.

³⁶ עי' ספרי פינחס (סי' ג): ויאמר ה' אל משה כן בנות צלפחד דוברות. יפה תבעו בנות צלפחד, שכך כתוב' פרש' לפני במרום, אשרי אדם שהמקום מודה לדבריו.

³⁷ עי' ב"ב (ק"ח ע"ב): נתן נתן להם, זו נחלת אביהן. בתוך אחי אביהן, זו נחלת אבי אביהן. והעברת את נחלת אביהן להן, זו חלק בכורה. רבי אליעזר בן יעקב אומר: אף חלק אחי אביהם נטלו, שנאמר: נתן נתן.

³⁸ עי' תנחומא (פנחס פרק ט): והעברת את נחלת אביהם להם ואומר בירושה ונתתם ובבת והעברתם שמעברת נחלה משבט לשבט.

<p>הַקָּרֵב אֵלָיו מִמְשַׁפְּחֹתָו וַיִּרֶשׂ אֹתָהּ וְהָיְתָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֶקֶת מִשְׁפָּט כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת־מֹשֶׁה: ס (יב) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל־מֹשֶׁה עֲלֵה אֶל־הָר הָעֵבְרִים הַזֶּה וּרְאֵה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: (יג) וּרְאִיתָה אֹתָהּ וְנֹאסַפְתָּ אֶל־עַמִּידָן נִס־אֹתָהּ כְּאֲשֶׁר נֹאסַף אֶהְרֹן אָחִיךָ: (יד) כְּאֲשֶׁר מְרִיתֶם פִּי בְּמִדְבַר־ צִין בְּמְרִיבַת הָעֵדָה לְהַקְדִּישֵׁנִי בַמַּיִם לְעֵינֵיהֶם הֵם מִי־מְרִיבַת קֹדֶשׁ מִדְבַר־ צִין: פ (טו) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־יְיָ לֵאמֹר: (טז) יִפְקֹד יְיָ אֱלֹהֵי הַרוּחַת לְכֹל־בָּשָׂר אִישׁ עַל־הָעֵדָה: (יז) אֲשֶׁר־יָצָא לְפָנֶיהֶם וְאֲשֶׁר יָבֹא לְפָנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם וְאֲשֶׁר יָבִיאֵם וְלֹא תִהְיֶה עֵדֶת יְיָ כְּצֵאֲן אֲשֶׁר אֵינ־לָהֶם רַעַה: (יח) וַיֹּאמֶר יְקֹבֵץ אֶל־מֹשֶׁה קַח־לְךָ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון אִישׁ אֲשֶׁר־רוּחַ בּוֹ וְסִמַּכְתָּ אֶת־יָדְךָ עָלָיו: (יט) וְהֶעַמְדַתָּ אֹתוֹ לְפָנָי אֲלַעֲזֹר הַכֹּהֵן וּלְפָנָי כָּל־הָעֵדָה וְצִוִּיתָה אֹתוֹ</p>	<p>לכאן, כיון שאמר הקב"ה נתן נתן להם, אמר, אותי צוה המקום להנחיל, שמא הותרה הגזרה ואכנס לארץ, אמר לו הקב"ה, גזרתי במקומה עומדת³⁹. דבר אחר, כיון שנכנס משה לנחלת בני גד ובני ראובן, שמח ואמר, כמדומה שהותר (לי) נדרי, משל למלך שגזר על בנו שלא יכנס לפתח פלטיין שלו, נכנס לשער והוא אחריו, לחצר והוא אחריו, לטרקלין והוא אחריו, כיון שבא ליכנס לקיטון, אמר לו, בני, מכאן ואילך אתה אסור ליכנס⁴⁰: (יג) כאשר נאסף אהרן אחיו. מכאן שנתאוה משה למיתתו של אהרן⁴¹. דבר אחר, אין אתה טוב ממנו⁴², על אשר לא קדשתם (דברים לב נא), הא אם קדשתם אותי עדיין לא הגיע זמנכם להפטור מן העולם⁴³. בכל מקום שכתב מיתתם כתב סרחונם, לפי שנגזרה גזרה על דור המדבר למות במדבר בעון שלא האמינו, לכך בקש משה שיכתב סרחונו, שלא יאמרו אף הוא מן הממרים היה, משל לשתי נשים ש'לוקות בבית דין, אחת קלקלה ואחת אכלה פגי שביעית וכו', אף כאן, בכל מקום שהזכיר מיתתן הזכיר סרחונם, להודיע שלא היתה (בהם) [בך] אלא זו בלבד⁴⁴: (יד) הם מי מריבת קדש. הם לבדם, אין בהם עון אחר. דבר אחר, הם שהמרו (במרה), הם היו שהמרו בים סוף, הם עצמם שהמרו במדבר צין⁴⁵: (טו) וידבר משה אל ה' וגו'. להודיע שבחן של צדיקים, שכשנפטרו מן העולם מניחין צרכן ועוסקין בצרכי צבור⁴⁶: לאמר. אמר לו, השיבני אם אתה ממנה להם</p>
---	---

³⁹ עי' תנחומא פנחס (פרק ט): וידבר ה' אל משה עלה אל הר העברים הזה מה ראה ליכתב זה אחר פ' נחלות אלא ששמע משה נתון נתן, להם והיה סבור שנתרצה לו הקב"ה. אמר הריני נכנס את ישראל, א"ל הקב"ה גזירתי במקומה עומדת, עלה אל הר העברים הזה וראית אותה ונאספת אל עמך אין אתה יפה מאחיק בזרוע.

⁴⁰ עי' ספרי פינחס (סי' ג): ויאמר ה' אל משה עלה אל הר העברים הזה הר נבו. זו נחלה בני ראובן ובני גד בשעה שנכנס משה לנחל בני ראובן ובני גד שמח ואמר דומה אני שהותר לי נדרי התחיל שופך תנחומים לפני המלך. משל למה השבר דומה למלך ב"ו שגזר על בנו שלא יכנס לפתח פלטיין שלו נכנס לשער והוא אחריו לטרקלים הוא אחריו כיון שבא ליכנס לקיטון אמר לו בני מכאן ואילך אתה אסור כך בשעה שנכנס משה לנחלת בני גד ובני ראובן שמח ואמר דומה אני שהותר לי נדרי התחיל שופך תנחומים לפני המקום.

⁴¹ עי' שם (סי' ה): וראית אותה ונאספת אל עמך גם אתה. מגיד שנתאוה למשה למיתתו של אהרן שנא' כאשר נאסף אהרן אחיק.

⁴² עי' תנחומא פנחס (פרק ט): ששמע משה נתון נתן להם והיה סבור שנתרצה לו הקב"ה אמר הריני נכנס את ישראל א"ל הקב"ה גזירתי במקומה עומדת, עלה אל הר העברים הזה וראית אותה ונאספת אל עמך. אין אתה יפה מאחיק בזרוע.

⁴³ עי' ספרי פינחס (סי' ו): ר' שמעון בן אלעזר אומר אף משה ואהרן בהיכרת מתו שנא' דברים לב על אשר לא קדשת' הא אם קדשת' אותי עדין לא הגיע זמנכם ליפטר.

⁴⁴ עי' שם: משה אמר יכתב סורחוני. על אשר מריתם פי במדבר סין במריב' העדה להקדישני. משל למה הדבר דומה לב' נשים שהיו לוקות בבית דין אחת לוקה על שקלקלה ואחת לוקה על שגנבה פגי שביעית זו שגנבה פגי שביעית אומרת בבקשה מכם הודיעו סורחני שלא יהו העומדים סבורים לאמר כשם שזו קלקלה אף זו קלקלה תלו לה הפגים בצוארה והיו מכריזין לפניו על הפגים זו לוקה. ר' אליעזר המודעי אומר בוא וראה כמה צדיקים חביבים לפני הקב"ה שבכל מקום שמזכיר מיתתך שם מזכיר סרחונם וכל כדלמה לפי שלא יהיה להם פתחון פה לבאי עולם לומר מעשים מקולקלים היו בהם בסתר לפיכך מתו. וכך בארבע מקומות מזכיר מיתתן של בני אהרן ובכל מקום שהוא מזכיר מיתתן מזכיר סרחונם להודיע שלא היה בהם אלא זו בלבד. והרי דברים ק"ו ומה אם כך חס המקום בשעת הכעס ק"ו בשעת רצון שנאמר ישעיה מט כה אמר ה' בעת רצון עניתך וביום ישועה עזרתך.
⁴⁵ עי' ספרי זוטא (פרק כז): הם מי מריבת קדש מדבר צין, הם שהיו שהמרו במרה הם שהיו שהמרו על הים הם שהיו שהמרו במדבר צין.

⁴⁶ עי' ספרי פינחס (סי' ז): וידבר משה אל ה' לאמר. להודיע שבחן של צדיקים שכשהם נפטרים מניחים עצמן ועוסקין בצורך צבור.

<p>לְעֵינֵיהֶם: (כ) וְנָתַתָּה מִהוֹדֶךָ עָלָיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָּל־עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (כא) וְלִפְנֵי אֱלֹעִזֵּר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשָׂאֵל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוֹרִים לְפָנַי יִקְוֶה עַל־פִּי יֵצְאוּ וְעַל־פִּי יָבֹאוּ הוּא וְכָל־בְּנֵי־ יִשְׂרָאֵל אִתּוֹ וְכָל־הָעֵדָה: (כב) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֱתוֹ וַיִּקַּח אֶת־ יְהוֹשֻׁעַ וַיַּעֲמֵדְהוּ לְפָנַי אֱלֹעִזֵּר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי כָּל־הָעֵדָה: (כג) וַיִּסְמָךְ אֶת־יָדָיו עָלָיו וַיִּצְוֵהוּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ בְּיַד־מֹשֶׁה: פ</p>	<p>פרנס אם לאו⁴⁷: (טז) יפקד ה'. כיון ששמע משה שאמר לו המקום תן נחלת צלפחד לבנותיו, אמר, הגיעה שעה שאתבע צרכי שיירשו בני את גדולתי, אמר לו הקב"ה, לא כך עלתה במחשבה לפני, כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמושו שלא מש מתוך האהל, וזהו שאמר שלמה, נוצר תאנה יאכל פריה (משלי כז יח)⁴⁸: אלהי הרוחות. למה נאמר אמר לפניו, רבנונו של עולם, גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד, ואינן דומין זה לזה, מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו⁴⁹: (יז) אשר יצא לפניהם. לא כדרך מלכי האומות, שיושבים בבתייהם ומשלחין את חיילותיהם למלחמה, אלא כמו שעשיתי אני, שנלחמתי בסיחון ועוג, שנאמר אל תירא אותו (במדבר כא לד), וכדרך שעשה יהושע, שנאמר וילך יהושע אליו ויאמר לו הלנו אתה וגו' (יהושע ה ג), וכן בדוד הוא אומר כי הוא יוצא ובא לפנייהם (שמואלא יח טז), יוצא בראש ונכנס בראש⁵⁰: ואשר יוציאם. בזכותיו⁵¹: ואשר יביאם. בזכותיו⁵². דבר אחר, ואשר יביאם שלא תעשה לו כדרך שאתה עושה לי, שאיני מכניסן לארץ⁵³: (יח) קח לך. קחנו בדברים, אשריך שזכית להנהיג בניו של מקום⁵⁴: לך. את שבדוק לך, את זה אתה מכיר⁵⁵: אשר רוח בו. כאשר שאלת, שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד⁵⁶:</p>
--	---

⁴⁷ עי' שם: לאמר. אין ת"ל לאמר מה ת"ל לאמר אלא אמר לו הודיעני נא אם אתה ממנה עליהם
 פרנסים אם לאו עד שהשיבו הקב"ה ויאמר לו קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח אלהים בו
 וסמכת את ידך עליו.

⁴⁸ עי' תנחומא פנחס (פרק יא): יפקוד ה' מה ראה לבקש הצורך הזה אחר סדר נחלות אלא כיון
 שירשו בנות צלפחד בנכסי אביהם אמר משה הרי השעה שאתבע צרכי אם הבנות יורשות בדין הוא
 שיירשו בני את כבודי א"ל הקב"ה למשה נוצר תאנה יאכל פריה (משלי כז) בניך ישבו להם ולא
 עסקו בתורה יהושע ששמך כדאי הוא שישמש את ישראל שאינו מאבד את שכרו שנא' קח לך את
 יהושע בן נון.

⁴⁹ עי' תנחומא פינחס (פרק א): משה מבקש מן הקדוש ברוך הוא בשעת מיתה, ואומר לפניו רבנונו
 של עולם גלוי לפניך דעתו של כל אחד ואחד מהם, ואין דעתו של זה דומה לדעתו של זה, ובשעה
 שאני מסתלק מהם בבקשה ממך אם ביקשת למנות עליהם מנהיג, מנה עליהם אדם שיהא סובל כל
 אחד ואחד לפי דעתו, מנין ממה שקראו בענין יפקוד [ה'] אלהי הרוחות לכל בשר וגו' (במדבר כז
 טז).

⁵⁰ עי' ספרי פינחס (ח): אשר יצא לפנייהם אשר יוציאם ואשר יביאם. לא כדרך שאחרים עושים
 שהם משלחים חיילות והם באים לבסוף אלא כשם שעשה משה שנאמר ויאמר ה' אליו אל תירא
 אותו וכשם שעשה יהושע שנאמר וירץ יהושע ויאמר לו הלנו אתה אם לצרינו וכשם שעשה פנחס
 שנאמר במדבר לא וישלח אותם משה אלף למטה לצבא. אשר יצא לפנייהם בראש. ואשר יבוא
 לפנייהם בראש שנאמר (ד"ה א יא) ויעל בראשונה יואב בן צרויה ויהי לראש. אשר יצא לפנייהם
 בגדוד. ואשר יבוא לפנייהם בגדוד. אשר יצא לפנייהם בכרך ואשר יבא לפנייהם בכרך.

⁵¹ עי' שם: אשר יוציאם בזכותו. ואשר יביאם בזכותיו.
⁵² עי' הערה הקודמת.

⁵³ עי' תנחומא ואתחנן (פרק ה): לסוף א"ל כי לא תבא, א"ל משה רבינו רבש"ע, אם אתה רוצה
 שלא אביאם לארץ אין לי בושתי כי אתה החלות לשון התחלה אלא הואיל וכן גזרת עלי אותו
 שיביאם אל תעשה לו כשם שעשית לי.

⁵⁴ עי' ספרא צו (מכילתא דמילואים): קח את אהרן ואת בניו אתו מה תלמוד לומר והלא בכמה
 מקומות נאמרות בו במשה לקיחה בבני אדם שנאמר ולקחת את הלויים לי אני ה' ולקחת אותם אל
 אהל מועד ויקח משה את האנשים האלה אשר נקבו בשמות, קח לך את יהושע בן נון וכי מפשיל
 היה משה בני אדם לאחריו אלא אמר לו הקדוש ברוך הוא קחם בדברים שלא יהיה לבם לדבר אחר.
 ועי' בראשית רבה (פרשה מה סי' ג): ותקח שרי אשת אברם את הגר המצרית שפחתה, לקחתה
 בדברים. אמרה לה, אשריך שאת מדבקת לגוף הקדוש הזה. ועי' לקמן פסוק כב.

⁵⁵ עי' ספרי פינחס (סי' ט): ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון. את שבלבך. קח לך מה
 שבדוק לך.

⁵⁶ עי' שם: איש אשר רוח בו. שיוכל להלוך כנגד רוחות של כל אחד ואחד.

	<p>וסמכת את ידך עליו. תן לו מתורגמן, שידרוש בחיך, שלא יאמרו (עליו) לא היה לו להרים ראש בימי משה⁵⁷: (יט) וצויתה אתו. על ישראל, דע שטרחנין הם, [ו]סרבנים הם, על מנת שתקבל עליך⁵⁸: (כ) ונתתה מהודך עליו. זה קירון עור פנים⁵⁹: מהודך. ולא כל הודך, נמצינו למדין פני משה כחמה, פני יהושע כלבנה⁶⁰: למען ישמעו כל עדת בני ישראל. שיהיו נוהגין בו כבוד ויראה, כדרך שנוהגין בך (ספרי זוטא פרק כז): (כא) ולפני אלעזר הכהן יעמד. הרי שאלתך ששאלת שאין הכבוד (הזה זז (ס"א נוטל)) [זז] מבית אביך, שאף יהושע יהא צריך לאלעזר⁶¹: ושאל לו. כשיצטרך לצאת למלחמה⁶²: על פיו. של אלעזר: וכל העדה. סנהדרין (יומא עג ע"ב): (כב) ויקח את יהושע. לקחו בדברים והודיעו מתן שכר פרנסי ישראל לעולם הבא (ספרי פנחס סי' י'): (כג) ויסמך את ידיו. (בעין יפה יותר ויותר ממה שנצטווה, שהקב"ה אמר לו וסמכת את ידך, והוא עשה בשתי ידיו, ועשאו ככלי מלא וגדוש, ומלאו חכמתו בעין יפה⁶³) [עשאו ככלי מלא וגדוש מלאו חכמתו, את ידיו בעין יפה יותר ממה שנצטווה שהק' אמ' לו וסמכת את ידך והוא עשה בשתי ידיו]: כאשר דבר ה'. אף לענין ההוד נתן מהודו עליו:</p>
<p>פרק כח</p>	
<p>(א) וידבר יי אל משה לאמר: (ב) צו את בני ישראל ואמרת אליהם אתם קרבי ללחי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו: (ג) ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו ליקח כבשים בני שנה תמימים שנים ליום עליה תמיד: (ד) את הפכש אחד תעשה בכקר ואת הפכש השני תעשה בין הערבים: (ה) ועשירית האיפה סלת למנחה בלולה בשמן בתית רביעת</p>	<p>(ב) צו את בני ישראל. מה אמור למעלה, יפקוד ה', אמר לו הקב"ה, עד שאתה מצוני על בני, צוה את בני עלי. משל לבת מלך שהיתה נפטרת מן העולם והיתה מפקדת לבעלה על בניה וכו', כדאיתא בספרי (סי')</p>

⁵⁷ עי' שם: וסמכת את ידך עליו. א"ל תן תורגמן ליהושע להיות שואל ודורש ומורה הוראות בחיך. כשתפטר מן העולם לא יהי ישראל אומרים בחיי רבו לא הורה ועכשיו הוא מורה, מיד מעמידו מן הארץ והושיבו אצלו על הספסל. רבי נתן אומר, כיון שהיה יהושע נכנס לארץ היה משתיק את התורגמן, עד שנכנס ויצא וישב במקומו.

⁵⁸ עי' ספרי בהעלותך (סי' לג): וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל. אמר להם היו יודעים שסרבנין וטרחנין הם אלא על מנת שתקבלו עליכם שיהו מקללים אתכם וסוקלים אתכם באבנים.

⁵⁹ עי' ספרי זוטא (פרק כז): ונתת מהודך עליו, מן ההוד שניתן עליך מהר סיני שנאמר וראו בני ישראל את פני משה כי קרן עור פני משה (שמות לד לה) מלמד שקרנים היו יוצאות מפני משה כקרנים שיוצאות מגלגל חמה שנא' ונוגה כאור תהיה קרנים מידו לו (חבקוק ג ד).

⁶⁰ עי' ספרי פנחס (סי' ט): ונתת מהודך עליו. ולא כל הדרך. נמצינו למדים פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה.

⁶¹ עי' תנחומא פנחס (פרק יא): הכבוד הזה אינו זז מבית אביך, שאף יהושע שיעמוד תחתיך לפני אלעזר הכהן יעמוד.

⁶² עי' ירושלמי שבת (פרק ב הלכה ו): רבי פנחס רבי ירמיה בשם ר' חייה בר בא כתיב [במדבר כז כא] ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים. בסדר האורים אין כתיב כאן אלא במשפט האורים. אלא מלמד בשעה שישראל יוצאין למלחמה ב"ד של מעלה יושבין עליהן אם לנצוח אם להינצח.

⁶³ עי' במדבר רבה (פרשה כא סי' טו): אמר הקב"ה למשה, וסמכת את ידך עליו, יד אחת. מה עשה, ויסמך את ידיו ויצוהו. לקיים מה שנאמר טוב עין הוא יברך.

<p>הָהֵינּוּ: (ו) עֲלֵת תְּמִיד הָעֹשֶׂיָהּ בְּהַר סִינִי לְרִיחַ נִיחַח אִשֶׁה לִיקוֹק: (ז) וְנִסְכּוֹ רְבִיעֵת הַחֵיץ לְכַבֵּשׁ הָאֶחָד בְּקֹדֶשׁ הַסֶּדֶךְ נִסְךְ שֶׁכֶר לִיקוֹק: (ח) וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשְּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרֵבִים כְּמִנְחַת הַבֶּקֶר וְכִנְסָכֹו תַעֲשֶׂה אִשֶׁה רִיחַ נִיחַח לִיקוֹק: פ (ט) וּבַיּוֹם הַשְּׁבִעִת שְׁנֵי כֶבֶשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וְנִסְכּוֹ: (י) עֲלֵת שֶׁבֶת בַּשֶּׁבֶתוֹ עַל־עֲלֵת הַתְּמִיד וְנִסְכּוֹ: ס</p>	<p>יא⁶⁴: קרבני זה הדם (שם): לחמי. אלו אימורי⁶⁵, וכן הוא אומר והקטירם הכהן המזבחה לחם אשה (ויקרא ג טז): [לחמי - סעודתי, כמו עבד לחם רב] לאשי. הנתנין לאשי מזבח⁶⁶: תשמרו. שיהיו כהנים ולוים וישראלים עומדין על גביו (ספרי שם), מכאן למדו ותקנו מעמדות⁶⁷: במועדו. בכל יום הוא מועד התמידים: (ג) ואמרת להם. אזהרה לבית דין (ספרי שם): שנים ליום. כפשוטו, ועיקרו בא ללמד שיהיו נשחטין כנגד היום, תמיד של שחר במערב, ושל בין הערבים במזרחן של טבעות⁶⁸: (ד) את הכבש אחד. אף על פי שכבר נאמר בפרשת ואתה תצוה וזה אשר תעשה וגו' (שמות כט לח), היא היתה אזהרה לימי המלואים וכאן צוה לדורות: (ה) סלת למנחה. מנחת נסכים: (ו) העשיה בהר סיני. כאותן שנעשו בימי המלואים. דבר אחר, העשויה בהר סיני, הקיש עולת תמיד לעולת הר סיני, אותה (שנת) קרבה לפני מתן תורה שכתוב בה וישם באגנות (שם כד ו), מלמד שטעונה כלי⁶⁹: (ז) ונסכו. יין: בקדש הסך. על המזבח יתנסכו: נסך שכר. יין המשכר, פרט ליין מגת⁷⁰: (ח) ריח ניחח. [פרט] נחת רוח לפני, שאמרתי ונעשה רצוני (ספרי שלח א): (י) עלת שבת בשבתו. ולא עולת שבת בשבת אחרת, הרי שלא הקריב בשבת זו, שומע אני יקריב שתיים לשבת הבאה, תלמוד לומר בשבתו, מגיד שאם עבר יומו בטל קרבנו⁷¹: על עלת התמיד. אלו מוספין, לבד אותן שני כבשים של עולת התמיד. ומגיד שאין קרבין אלא בין שני התמידין, וכן בכל המוספין נאמר על עולת התמיד לתלמוד זה⁷²:</p>
<p>יא) וּבִרְאֵי שֵׁל חֲדָשִׁיכֶם תִּקְרִיבוּ עֹלָה לִיקוֹק פָּרִים בְּנֵי־בֶקֶר שְׁנַיִם וְאַיִל</p>	<p>יב) ושלושה עשרנים. כמשפט נסכי פר, שכן הן קצובין בפרשת נסכים: יד) זאת עלת חדש בחדשו.</p>

64 ז"ל: וידבר ה' אל משה לאמר צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו למה נאמר לפי שהוא אומר אשר יצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם. משל למה הדבר דומה למלך שהיתה אשתו נפטרת מן העולם היתה מפקדתו על בניה אמרה לו בבקשה ממך הזהר לי בבניי אמר לה עד שאת מפקדתי על בני פקדי את בניי עלי שלא ימרדו בי ושלא ינהגו בי מנהג בזיון. כך אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה עד שאתה מפקדני על בני פקוד את בני עלי שלא ימרדו בי ושלא ימירו את כבודי באלהי הנכר מהו אומר כי אביאנו אל האדמה אשר נשבעתי לאבותם זבת חלב ודבש ואכל ושב ודשן (דברים לא כ) עד שאתה מפקדני על בני פקוד את בני עלי לכך נאמר צו את בני ישראל.

65 עי' ספרי פינחס (סי' יא): לחמי. אלו אמורים. אתה אומר קרבני זה הדם לחמי אלו אמורים או קרבני לחמי זה הדם תלמוד לומר ויקרא ג והקטיר הכהן המזבחה לחם אשה לריח ניחח. הא אין עליך לומר כלשון אחרון אלא כלשון ראשון קרבני זה הדם לחמי זו אמורים.

66 עי' שם: לאישי. אלו קומצים ולבונה.

67 עי' תענית כז ע"א: אלו הן מעמדות לפי שנאמר צו את בני ישראל כו'. מאי קאמר. הכי קאמר, אלו הן מעמדות. ומה טעם תיקנו מעמדות, לפי שנאמר צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי והיאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו.

68 עי' יומא (סב ע"ב): מה אני מקיים שנים ליום, כנגד היום. כיצד. תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית על טבעת שניה, ושל בין הערבים היה נשחט על קרן מזרחית צפונית על טבעת שניה.

69 עי' מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי (פרק כד): וישם באגנות מלמד שהעולה טעונה כלי אין לי אלא עולת סיני. לדורות מנין ת"ל עלת תמיד העשויה בהר סיני (במ' כח ו) מקיש עולת תמיד לעולת סיני מה עולת סיני טעונה כלי אף עולת דורות טעונה כלי.

70 עי' בבא בתרא (צז ע"א): אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב אין אמורים קידוש היום אלא על היין הראוי לינסך על גבי המזבח למעוטי מאי אילימא למעוטי יין מגתו.

71 עי' ספרי פינחס (סי' יג): עולת שבת בשבתו. ולא עולת שבת בערב שבת. עולת שבת בשבתו ולא עולת שבת זו בעולת שבת אחרת. הרי שלא הקריב לשבת זו שומע אני יקריב לשבת הבאה ת"ל עולת שבת בשבתו. מגיד שאם עבר היום בטל קרבנו.

72 עי' שם: על עולת התמיד ונסכו. מגיד שאין מקריבים מוספים אלא בינתיים.

<p>אֶחָד כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם: (יב) וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לֶפֶר הָאֶחָד וּשְׁנֵי עֶשְׂרִים סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְאֵיל הָאֶחָד: (יג) וְעֶשְׂרֵן עֶשְׂרֵן סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לֶכְבֵּשׂ הָאֶחָד עֲלֶיהָ רֵיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה לִיקוֹק: (יד) וְנִסְכֵיהֶם הֲצִי הֵהִין יְהִיָּה לֶפֶר וּשְׁלִישִׁת הֵהִין לְאֵיל וּרְבִיעֵת הֵהִין לֶכְבֵּשׂ יִזֵּן זֹאת עֲלֵת חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁוֹ לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה: (טו) וּשְׁעִיר עֲזִים אֶחָד לְחַטָּאת לִיקוֹק עַל־ עֲלֵת הַתְּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ: ס (טז) וּבְחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לְחֲדָשׁ הַזֶּה חֹג שִׁבְעַת יָמִים מִצֹּת יֵאָבֵל: (יח) בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֳדָשׁ כָּל־מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: (יט) וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה עֲלֶיהָ לִי־י פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנָיִם וְאֵיל אֶחָד וּשְׁבַע־כִּבְשִׁים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם: (כ) וּמִנְחָתָם סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים לֶפֶר וּשְׁנֵי עֶשְׂרִים לְאֵיל תַעֲשׂוּ:</p>	<p>שאם עבר יומו בטל קרבנו, ושוב אין לו תשלומין⁷³: (טו) ושעיר עזים וגו'. כל שעירי המוספין באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו, הכל כמו שמפורש במסכת שבועות (ט.74), ונשתנה שעיר ראש חודש שנאמר בו לה', ללמדך שמכפר על שאין בו ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, שאין מכיר בחטא אלא הקב"ה בלבד, ושאר השעירין למדין ממנו, ומדרשו באגדה, אמר הקב"ה, הביאו כפרה עלי על שמעטתי את הירח⁷⁵: על עלת התמיד יעשה. כל הקרבן הזה: ונסכו. אין ונסכו מוסב על השעיר, שאין נסכים לחטאת: (יח) כל מלאכת עבדה. אפילו מלאכה הצריכה לכם, כגון דבר האבד המותרת בחולו של מועד, אסורה ביו"ט: (יט) פרים. כנגד אברהם, (שנאמר ואל הבקר רץ אברהם (בראשית יח ו)): איל. כנגד (אילו של) יצחק: כבשים. כנגד יעקב, והכשבים הפריד יעקב (שם ל מ). ביסודו של רבי משה הדרשן ראיתי זאת:</p>
<p>(כא) עֶשְׂרֵן עֶשְׂרֵן תַעֲשֶׂה לֶכְבֵּשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׁים: (כב) וּשְׁעִיר חַטָּאת אֶחָד לִכְפֹּר עֲלֵיכֶם: (כג) מִלֶּבֶד עֲלֵת הַבָּקָר אֶשֶׁר לְעֲלֵת הַתְּמִיד תַעֲשׂוּ אֶת־אֵלֶּה: (כד) כָּאֵלֶּה תַעֲשׂוּ לַיּוֹם שִׁבְעַת יָמִים לֶחֶם אִשָּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ לִיקוֹק עַל־עוֹלֵת הַתְּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ: (כה) וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֳדָשׁ יִהְיֶה</p>	<p>(כד) כאלה תעשו ליום. שלא יהיו פוחתין והולכין כפרי החג⁷⁶: (כו) וביום הבכורים. חג השבועות קרוי בכורי קציר חטים, על שם שתי הלחם שהם ראשונים למנחת חטים הבאה מן החדש: (לא) תמימם יהיו לכם ונסכייהם. אף הנסכים יהיו תמימם, למדו רבותינו מכאן, שהיין שהעלה קמחין פסול לנסכים (מנחות פז.77):</p>

⁷³ עי' שם (סי' יד): זאת עולת חודש בחדשו ולא עולת חודש זה בחודש אחר הרי שלא הקריב בחודש זה שומעני יקריב בחודש אחר ת"ל זאת עולת חודש בחדשו מגיד שאם עבר היום בטל קרבנו. ⁷⁴ ז"ל: על שאין בה ידיעה בתחלה ולא בסוף. שעירי רגלים ושעירי ראשי חדשים מכפרין דברי ר' יהודה. א"ר יהודה אמר שמואל, מ"ט דר' יהודה, אמר קרא ושעיר עזים אחד לחטאת לה' חטא שאין מכיר בו אלא ה' יהא שעיר זה מכפר. והאי מיבעי ליה לכדר"ל דאמר ר"ל מה נשתנה שעיר של ר"ח שנאמר בו לה' אמר הקדוש ברוך הוא שעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח. א"כ לימא קרא על ה', מאי לה', לכדאמרן. ואימא כוליה להכי הוא דאתא א"כ נימא קרא חטאת ה'. מאי לה', שמעת מינה תרתין. ונכפר נמי אפ"י בשאר עבירות, תנא דבי ר' ישמעאל הואיל וזה בא בזמן קבוע וזה בא בזמן קבוע מה זה אינו מכפר אלא על טומאת מקדש וקדשיו אף זה אינו מכפר אלא על טומאת מקדש וקדשיו.

⁷⁵ עי' הערה הקודמת.

⁷⁶ עי' ספרי פינחס (טז): כאלה תעשו ליום שבעת ימים. למה נאמר שהיה בדין הואיל וחג טעון חגיגה והפסח טעון חגיגה מה החג פוחת והולך אף פסח פוחת והולך ת"ל כאלה עשו ליום שלא להוסיף ושלא לגרוע.

⁷⁷ ז"ל: רבי יוסי בר' יהודה אומר שיש בו קמחין פסול שנאמר תמימם יהיו לכם ומנחתם תמימם יהיו לכם ונסכייהם.

<p>לְכֶם כָּל־מִלְאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: ס (כו) וּבַיּוֹם הַכְּבוֹרִים בְּהִקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוָה בְּשִׁבְעַתֵּיכֶם מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יְהִיָּה לְכֶם כָּל־מִלְאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: (כז) וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לְרִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם אֵיל אֶחָד שִׁבְעָה כִּבְשִׂים בְּנֵי שָׁנָה: (כח) וּמִנְחָתָם סֶלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלִשָׁה עֶשְׂרֵנָיִם לְפָר הָאֶחָד שְׁנַיִ עֶשְׂרֵנָיִם לְאֵיל הָאֶחָד: (כט) עֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן לְכַבֵּשׁ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׂים: (ל) שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם: (לא) מִלֶּבֶד עֲלֵת הַתְּמִיד וּמִנְחָתוֹ תַעֲשׂוּ תְּמִימִם יְהִיֹוּ לְכֶם וְנִסְכֵיהֶם: פ</p>	
<p>פרק כט</p>	
<p>(א) וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יְהִיָּה לְכֶם כָּל־מִלְאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יְהִיָּה לְכֶם: (ב) וְעִשִׂיתֶם עֹלָה לְרִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂים בְּנֵי־ שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם: (ג) וּמִנְחָתָם סֶלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלִשָׁה עֶשְׂרֵנָיִם לְפָר שְׁנַיִ עֶשְׂרֵנָיִם לְאֵיל: (ד) וְעֶשְׂרוֹן אֶחָד לְכַבֵּשׁ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׂים: (ה) וּשְׁעִיר־ עִזִּים אֶחָד תִּטָּאת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם: (ו) מִלֶּבֶד עֲלֵת הַחֹדֶשׁ וּמִנְחָתָהּ וְעֲלֵת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵיהֶם כַּמִּשְׁפָּטָם לְרִיחַ נִיחֹחַ אֲשֶׁה לִיקוֹק: ס (ז) וּבַעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יְהִיָּה לְכֶם וְעִנִיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם כָּל־ מִלְאכָה לֹא תַעֲשׂוּ: (ח) וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לַיהוָה רִיחַ נִיחֹחַ פָּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם יְהִיֹוּ לְכֶם: (ט) וּמִנְחָתָם סֶלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלִשָׁה עֶשְׂרֵנָיִם לְפָר שְׁנַיִ עֶשְׂרֵנָיִם לְאֵיל הָאֶחָד: (י) עֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן לְכַבֵּשׁ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׂים: (יא) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד תִּטָּאת מִלֶּבֶד תִּטָּאת</p>	<p>(ו) מלבד עלת החדש. מוספי ראש חדש שהוא ביום ראש השנה⁷⁸: (יא) מלבד חטאת הכפרים. שעיר הנעשה בפנים, האמור באחרי מות, שגם הוא חטאת: ועלת התמיד. ומלבד עולת התמיד תעשו עולות הללו: ונסכיהם. מוסב על המוספין הכתובין, ועל תעשו, והוא לשון ציווי, מלבד עולת התמיד ומנחתה, תעשו את אלה ונסכיהם. וכן כל ונסכיהם האמורים בכל המועדות, חוץ משל קרבנות החג, שכל ונסכה, ונסכיהם, ונסכיה, שבהם מוסבים על התמיד ואינן לשון ציווי, שהרי נסכיהם של מוספין כתובין לעצמן בכל יום ויום:</p>

⁷⁸ עי' ירושלמי שבועות (פרק ו הלכה א): ר' יוסי בעי מעתה שני שעירי ראש השנה מחמת ראש חדש באין ותימר אין צריך להזכיר ראש חדש. א"ר יוסי בי רבי בון ולא יאות ר' בא בר ממל מקשי דתני שני כבשי עצרת ושני שעירי ראש השנה אם כיפר הראשון על מה שני מכפר על טומאה שאירעה בין זה לזה ולא רבי שמעון היא דרבי שמעון חולק כפרות אלא זה וזה מחמת ראש חדש א"ר אמברי לית יכיל דכתיב מלבד עולת החדש ועוד מהדא דתני שנים עשר לשנים עשר חדשי השנה.

<p>הַכֹּפְרִים וְעֹלֹת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵיהֶם: פ</p>	
<p>(יב) וּבַחֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־ מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְחַגְתֶּם חֹג לִיקְוֹן שִׁבְעַת יָמִים: (יג) וְהִקְרַבְתֶּם עֲלֶיהָ אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לִי פָרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵי אֵילִם שָׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־ שָׁנָה אַרְבַּעַה עֶשְׂרֵי תְּמִימִם יִהְיוּ: (יד) וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵי לֶפֶר הָאֶחָד לְשֹׁלֶשָׁה עֶשְׂרֵי פָרִים שָׁנָיִם עֶשְׂרֵי לְאֵיל הָאֶחָד לְשָׁנָיִם הָאֵילִם: (טו) וְעֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן לֶכְבֵּשׂ הָאֶחָד לְאַרְבַּעַה עֶשְׂרֵי כְּבָשִׂים: (טז) וּשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתְּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: ס (יז) וּבַיּוֹם הַשְּׁנַיִם פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שָׁנָיִם עֶשְׂרֵי אֵילִם שָׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַה עֶשְׂרֵי תְּמִימִם: (יח) וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלֶכְבֵּשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט: (יט) וּשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵיהֶם: ס (כ) וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פָּרִים עֶשְׂתֵי־עֶשְׂרֵי אֵילִם שָׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַה עֶשְׂרֵי תְּמִימִם: (כא) וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלֶכְבֵּשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט: (כב) וּשְׁעִיר חֲטָאת אֶחָד מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: ס (כג) וּבַיּוֹם הָרְבִיעִי פָּרִים עֶשְׂרֵה אֵילִם שָׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַה עֶשְׂרֵי תְּמִימִם: (כד) מִנְחָתָם וְנִסְכֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלֶכְבֵּשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט: (כה) וּשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתְּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: ס (כו) וּבַיּוֹם הַחֲמִישִׁי פָּרִים תְּשַׁעַה אֵילִם</p>	<p>(יח) ומנחתם ונסכיהם לפרים. פרי החג שבעים הם, כנגד ע' אומות (עובדי גילולים) שמתמעטים והולכים סימן כליה להם, ובימי המקדש היו מגינין עליהם מן היסורין⁷⁹: ולכבשים. כנגד ישראל שנקראו שה פזורה (ירמיה נ ז), והם קבועים, ומניינם תשעים ושמונה, לכלות מהם תשעים ושמונה קללות שבמשנה תורה⁸⁰. בשני נאמר ונסכיהם על שני תמידי היום, ולא שינה הלשון אלא לדרוש, כמו שאמרו רז"ל, בשני ונסכיהם, בששי ונסכיה, בשביעי כמשפטם, (מ"ם, יו"ד, מ"ם הרי כאן מים, רמז לניסוך המים מן התורה בחג)⁸¹:</p>

⁷⁹ עי' תנחומא פנחס (פרק טז): את מוצא בחג שישראל מקריבים שבעים פרים על שבעים אומות אמרו ישראל לפני הקב"ה רבש"ע הרי אנו מקריבים שבעים פרים לשבעים אומות לפיכך היו צריכין אף הם להיות אוהבין אותנו ולא דיים שאין אוהבין אותנו אלא שונאין אותנו שנא' תחת אהבתי ישטונני.

⁸⁰ עי' מדרש רבי פנחס בן יאיר (פרק יא): צ"ח כבשים כנגד מאה קללות חסר שתיים שבמשנה תורה.

⁸¹ עי' תענית (ב ע"ב): תניא, רבי יהודה בן בתירה אומר, נאמר בשני ונסכיהם, ונאמר בששי ונסכיה, ונאמר בשביעי כמשפטם. הרי מ"ם יו"ד מ"ם הרי כאן מים, מכאן רמז לניסוך המים מן התורה.

מה שמובא כאן בסוגרים מובא בכת"י לייפציג בשם תלמיד רש"י.

<p>שָׁנִים כְּבָשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַה עֶשֶׂר תְּמִימִם: (כז) וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט: (כח) וְשַׁעִיר הַטָּאֵת אֶחָד מִלֶּבֶד עֲלֵת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: ס (כט) וּבַיּוֹם הַשְּׁשִׁי פָּרִים שְׁמֹנֶה אֵילִם שָׁנִים כְּבָשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַה עֶשֶׂר תְּמִימִם: (ל) וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט: (לא) וְשַׁעִיר הַטָּאֵת אֶחָד מִלֶּבֶד עֲלֵת הַתְּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: פ</p>	
<p>(לב) וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי פָּרִים שִׁבְעָה אֵילִם שָׁנִים כְּבָשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַה עֶשֶׂר תְּמִימִם: (לג) וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט: (לד) וְשַׁעִיר הַטָּאֵת אֶחָד מִלֶּבֶד עֲלֵת הַתְּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: פ (לה) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֵרֵת תִּהְיֶה לָכֶם כָּל־מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: (לו) וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשָּׁה רִיחַ נִיחַח לַיהוָה פֶּר אֶחָד אֵיל אֶחָד כְּבָשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם: (לז) מִנְחָתָם וְנִסְכֵיהֶם לְפָר לְאֵיל וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט: (לח) וְשַׁעִיר הַטָּאֵת אֶחָד מִלֶּבֶד עֲלֵת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: (לט) אֶלֶּה תַעֲשׂוּ לִיקוּק בְּמוֹעֲדֵיכֶם</p>	<p>(לה) עצרת תהיה לכם. עצורים בעשיית מלאכה. דבר אחר, עצרת עצרו מלצאת⁸², מלמד שטעון לינה⁸³. ומדרשו באגדה, לפי שכל ימות הרגל הקריבו כנגד ע' אומות, וכשבאין ללכת, אמר להם המקום, בבקשה מכם עשו לי סעודה קטנה כדי שאהנה מכם⁸⁴: (לו) פר אחד איל אחד. (איל) [אלו] כנגד ישראל, התעכבו לי מעט עוד, ולשון חבה הוא זה, כבנים הנפטרים מאביהם והוא אומר להם קשה עלי פרידתכם, עכבו עוד יום אחד. משל למלך שעשה סעודה וכו' כדאיתא במסכת סוכה (נה:)⁸⁵. ובמדרש רבי תנחומא (פרק יז), למדה תורה דרך ארץ, שמי שיש לו אכסנאי, יום ראשון מאכילו פטומוט, למחר מאכילו דגים, למחר מאכילו בשר בהמה, למחר מאכילו קטניות, למחר מאכילו ירק, פוחת והולך כפרי החג⁸⁶: (לט) אלה תעשו לה' במועדיכם. דבר הקצוב לחובה: לבד מנדריכם. אם באתם לידור קרבנות ברגל, מצוה היא בידיכם, או נדרים או נדבות שנדרתם כל השנה תקריבום ברגל, שמא יקשה לו לחזור ולעלות לירושלים (ו) להקריב נדריו, ונמצא עובר בבל תאחר⁸⁷.</p>

⁸² עי' ספרי ראה (פב): וביום השביעי עצרת מה שביעי עצור אי ששי עצור אי מה שביעי עצור מכל מלאכה אף ששי עצור מכל מלאכה ת"ל ששת ימים תאכל מצות וביום הז' עצרת לה' אלהיך לא תעשה מלאכה. ז' עצור מכל מלאכה ואין ו' ימים עצורים מכל מלאכה.

⁸³ עי' ספרי פינחס (סי' כ): ביום השמיני עצרת תהיה לכם. עצרו הכתוב מלצאת הרי שהביא את קדשיו מבית פגי לירושלם שומע אני יאכלם בירושלם וילן בבית פאגי ת"ל ביום השמיני עצרת תהיה לכם עצרו הכתוב מלצאת. אין עצירה אלא כניסה שנאמר ירמיה לו ואני עצור לא אוכל לבוא בית ה' שם לג ויהי דבר ה' אל ירמיהו שנית והוא עודנו עצור. אין לי אלא י"ט האחרון שאסור מלצאת י"ט הראשון מנא לן ודין הוא הואיל וזה קרוי מקרא קודש וזה קרוי מקרא קודש מה זה עצור מלצאת אף זה עצור מלצאת.

⁸⁴ עי' הערה הבאה.

⁸⁵ ז"ל: אמר רבי אלעזר הני שבעים פרים כנגד מי כנגד שבעים אומות פר יחידי למה כנגד אומה יחידה. משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו עשו לי סעודה גדולה ליום אחרון אמר לאוהבו עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך. אמר רבי יוחנן אוי להם לעובדי כוכבים שאבדו ואין יודעין מה שאבדו בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר עליהן ועכשיו מי מכפר עליהן.

⁸⁶ ז"ל: ביום השמיני עצרת תהיה לכם מה ראה להיות פוחת בכל יום אלא למדך תורה דרך ארץ מן הקרבנות שאם ילך אדם לאכסניא וקבלו ביום ראשון מקבלו יפה ומאכילו עופות בשני מאכילו דגים בשלישי גבינה ברביעי מאכילו ירק כך פוחת והולך עד שמאכילו קטניות ביום השמיני עצרת תהיה לכם מהו לכם אמר להם הקב"ה לישראל השמחה נאה לכם המועדים נאים לכם י"ט נאה לכם לכך נאמר עצרת תהיה לכם.

⁸⁷ עי' ספרי פינחס (סי' כא): אלה תעשו לה' במועדיכם אלו נדרים ונדבות שנודר ברגל שיביאם ברגל. אתה אומר אלו נדרים ונדבות שנודרו קודם הרגל. הא מה ת"ל אלה תעשה לה' במועדיכם

פרשת פנחס ותרנום

<p>לְבַד מִנְדַרְיֹכֶם וְנִדְבַתְיֹכֶם לְעֵלְתֵיכֶם וּלְמִנְהַתֵיכֶם וּלְנִסְכֵיכֶם וּלְשִׁלְמֵיכֶם:</p>	
<p>פרק ל (א) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְיָ אֶת־מֹשֶׁה: פ</p>	<p>(א) ויאמר משה אל בני ישראל. להפסיק הענין דברי רבי ישמעאל, לפי שעד כאן דבריו של מקום, ופרשת נדרים מתחלת בדבורו של משה, הוצרך להפסיק תחלה ולומר שחזר משה ואמר פרשה זו לישראל, שאם לא כן יש במשמע שלא אמר להם זו, אלא בפרשת נדרים התחיל דבריו⁸⁸:</p>

אלו נדרים ונדבות שנדר ברגל שמביאם ברגל. לבד מנדריכם. אלו קיני זבים וזבות שנתנה תורה רשות שיביאם ברגל.

⁸⁸ עי' שם: ויאמר משה אל בני ישראל. להפסיק הענין דברי רבי ישמעאל שאם קורא אני לבד מנדריכם איני יודע במה ענין מדבר תלמוד לומר לבד מנדריכם דברי רבי ישמעאל.